

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marțea, Joi și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarchie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la:
Administrațiunea tipografiei arhidiecezane, Sibiu, strada Măcelarilor 47,
și la expedițiunea de inserțiuni Haasenstein & Vogler în Viena, Praga, Budapesta etc. etc.
Correspondențele sînt a se adresa la:
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 37.
Epistole nefrancate se refuză. — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Revista politică.

În 28 Octombrie n. dice și „P. L.”, a fost cea dintâi ședință meritorie a casei deputaților, în care partidele opoziționale au pășit contra guvernului și contra majorității. S'a desbătut despre alegerile deja verificate a duor deputați în contra cărora au sosit proteste mai târziu. S'au mai pertratat o întrebare privitoare la dreptul de imunitate și alte lucruri de mai puțină însemnătate. Victoria a fost pe partea majorității guvernamentale, pentru-că, după cum dice același diar, majoritatea recunoșce de cea dintâi a sa datorință: a se apăra fără considerațiune contra atacurilor fără de considerațiune.

În Cislaiania pe lângă criza ministerială s'a incins și o criză parlamentară. Clubul stângei, care domnia situațiunea până acum, este părăsit de mulți membri ai sei, cari trec la cel al progresiștilor. Între desertorii din acest club se află și Herbst așa dîcînd, sufletul clubului. Ce se va alege din criza acésta nu se pôte spune cu siguranță, destul, că situațiunea lui De Pretis, compunătorul în spe al noului cabinet cislaitan se se îngreuiază.

Spesalele de pe 1010, dice „N. fr. Pr.”, se sue la suma de 102,710,000 fl.

Insurecțiunea din Macedonia însulfă mare ingrigire. Până acum numără 20,000 de combatanți. Insurecțiunii năsuiesc spre Serres. Tendința lor este de a realisa Bulgaria croită de tratatul de la San Stefano, adecă, până la marea egeică.

Rușii concentrează trupe, optzeci de mii la număr, între Adrianopole și Constantinopole, sub cuvânt că Rușii se ved amenințați de trupele turcesci, cari se concentrează în Macedonia spre a suprime insurecțiunea. Anglia din cauza concentrării rusesci își va apropia flota de Constantinopole.

Românii au intrat în Dobrovia fără de nici o rezistență. Se speră că în două săptămâni vor fi ocupat totă provincia cea nouă. *)

Dela congresul național bisericesc al Românilor greco-orient. din Ungaria și Transilvania.

(Raport special al „Tel. Rom.”)

Ședința XIV.

din 16/28 Octombrie 1878.

(Înceiere.)

Dep. Găetan află motivele minorității comisiunei pe deplin valide, pentru aceea este pentru părerea ei.

Presidiul e de părere, că se vor puté împăca amândouă propunerile din comisiune, dacă se va sistemisa un loc de referent în consistoriul metropolitan, însă nu singur numai scolar, ci un referent pentru tôte 3 senatele.

*) Spațiul nu ne permite deocamdată a înregistra mai multe evenimente politice. Red.

Dep. Găetan e în contra acestei propuneri, deoarece un astfel de referent ar avé să ingrijască și de referarea cauzelor strins-bisericesci, iar ca referent în senatul bisericesc un mirean nu ar puté fi nici decum.

Dep. V. Babeș crede, că este oportun de a se ocupa congresul la acest loc cu cestiunea referentului în senatul scolar al consistoriului metropolitan, după ce a auzit un reasumat al acestuia despre starea învățământului din Metropolie. Datele prezentate, dice vorbitoriul, sînt defectuoșe, neesacte și congresul n'are pre cine trage la dare de samă. Dacă dar este vorba a constata necesitatea unui referent scolastic metropolitan, trebuie mai întâi să-și facă cineva o idee exactă despre chiemarea aceluia oficiu. După dînsul scôla este basa bisericii noastre, a vieții noastre morale pentru viitoriu, ea numai ne va asigura viitorul nostru; și organul, care în mod eminent este chieat a ingrigi de sus, ca scôla să nu fie o minciună, o înșelăciune în sus și în jos, iar progresul numai o frasă, — trebuie să fie suprema corporațiune bisericescă, resp. reprezentantul ei în executivă. Pentru ca această corporațiune însă să fie la înălțimea ei, ea trebuie să aibă o activitate suprăveghețore, instructivă, directivă pentru susținerea autorității bisericești și scôlei. În această privință după dînsul, s'ar fi făcut până acum foarte puțin sau mai nimic; așa însă nu pôte să mai mîrgă lucrul. Vorbitorul ține a fi un lucru trist, când congresul, care după lege ar trebui să pună în fiecare senat câte un referent, ar veni să pună un referent comun tuturor senatelor, care nu va face în nici un senat nimic. O astfel de minune de om, dice dînsul, care să pôtă prevedea referata în tôte cestiunile n'ar fi avut încă norocirea să vadă.

Cât pentru cauza că, sînt prea puține acte, ce senatul scolar metropolitan ar avea de a rezolvî pre fie care an, dînsul este de părere, că acésta nu constituie un motiv contra așezării unui referent scolar, căci pe cât timp o móră nu măcină, nime nu merge la ea să măcine; îndată ce se va pune în lucrare un aparat zelos, activ, lucrul va merge de minune. — Dacă congresul va găsi pre acel om, pre care l'caută ca, să ia cauza scolară în mîna sa și pe basa dreptului ce-i l'dă legea să lucre din resputeri pentru înaintarea scôlei, în 3 ani de zile ori cine va fi cuprins de mirare de cele ce vor fi a se face cu privire la scôle. Dacă deci votéază pentru aplicarea unui bărbat deștept, zelos, care să aibă responsabilitatea pentru conducerea acestui resort, apoi și voiesce că el să se ocupe din punct de vedere mai înalt cu cauza învățământului, iar să nu fie numai un raportor despre tot felul de obiecte. Însă nu știe dacă congresul va afla un astfel de bărbat; și pentru aceea până l' va afla, el (vorbitorul) ar fi aplecat a lăsa acel post la dispozițiunea consistoriului metropolitan, resp. a metropolitului. Susține dar votul majorității comisiunei; iar când va fi vorba de persoană, se va ține o conferință pentru consultare,

și dacă nu se va afla un bărbat, precum se cere, va rămâne locul vacant.

Dep. Dr. Borcia este pentru votul minorității, din cauză că, o centralizare, precum o intenționează votul majorității ar fi în contra spiritului statutului organic și a constituțiunii bisericești. De altcun antevorbitorul constatînd, că trebile scolare merg reu, n'a dovedit, că ele merg reu numai din cauză, că lipsesce referentul scolar metropolitan. Dacă s'ar institui un astfel de referent, al cărui cerc de activitate nu este nicăiri definit, atunci s'ar nasce numai o mulțime de conflicte între el și organele resp. ale dieceselor autonome. Biserica ar da numai banii pentru un ce fără folos.

Dep. D. Marienescu purcede dela părerea, că consistoriul metropolitan trebuie organizat întocmai consistoriilor eparchiale. Scie însă, că deocamdată acésta nu se pôte face. Totuși avînd în vedere multele lipse ale scôlelor noastre, primesce propunerea majorității comisiunei; iar cât pentru persoană, face adausul, că cel ce se va alege, să fie instituit numai provisor, așa ca, aflînduse mai târziu altul mai capabil, congresul să aibă mîna pe el.

Dep. Dr. Hodoș ia cestiunea din punct de vedere principal, și astfel privită, opiniunea majorității comisiunei îi pare a tăia în statutul organic. St. org dice: asessorii consistoriului metropolitan sînt onorari, și aleși pe 3 ani; instituirea unui referent salariat și pe viață ar fi dar în contra statutului. Afară de aceea, dacă consistoriul a aflat de lipsă, a se organiza, trebuia să facă propunerea pentru instituirea de referenți salariați în tôte 3 senatele. Pentru a puté face acésta însă ar trebui modificat statutul. Cât pentru practica lucrului vorbitorul crede, că chiar de ar fi un referent salariat pe viață, numărul actelor nu s'ar înmulți, și pentru așa puțin lucru puterile actuale sînt de ajuns. Părerea de a înființa un referent general pentru tôte 3 senatele nu o află de întemeiată. Dacă să crede, că mai este de lipsă o putere lucrătoare, sar puté prevedea prin denumirea unui al doilea secretar, care să ingrijască de referata scôlelor. (Babeș: acésta ar fi în contra statutului). Recomandă votul minorității comisiunei.

Dep. Ionaș se miră că, bărbați atât de erudiți ca, antevorbitorii sînt pot să fie în contra înființării postului de referent scolar. Polemiséază apoi cu deosebire în contra lui Hodoș, susțînînd, că termenul de „onorar” din stat. org. n'ar constitui nici o pedecă. Față de un obiect atât de însemnat, cum este unificarea învățământului în întreaga metropolie, după părerea sa ar trebui să dispară o pedecă atât de mică. Dacă ar fi fost referentul instituit, cauza cu înființarea comitetelor scolare, cu pensionarea învățătorilor ș. a., ar fi mers în tôte metropoliile uniform și ar fi avut succes mai bun, putînd face opoziție mai spornică guvernului. Lui Borcia răspunde că, ceea ce dînsul privește de centralizare, vorbitorul o privește numai de unitate;

dacă se plînge cineva de acésta unitate, ar trebui să se plîngă în contra metropoliei preste tot.

O amintire, sau mai bine, un fel de imputare, ce face vorbitorul lui Hodoș, pentru-că ar propune din acest incident schimbarea statutului, provocă energice protestări din partea acestuia, pentru subsumarea unui înșeles, care nu l'a avut nici decum cuvintele sale.

Dep. Petric, recunoșce și dînsul legătura, ce există între biserică și scôla și folosul cel mare ce l' pôte trage una dela alta; nu află însă în acésta motiv de ajuns pentru un referent salariat. Dînsului i se pare că, aici nu este atât vorba de lipsa, ci mai mult de crearea unui post pentru cutare persoană. (Aprobări din unele părți, protestări din altele). Stînd cazul astfel, dînsul votéază cu consciință linișcită contra propuneri majorității. Causa că, datele statistice etc. prezentate de consistoriul metropolitan sînt defectuoșe, că tréba scolară stagnéază, dînsul nu o caută, ca Babeș, în lipsa de referent la consistoriul metropolitan, ci jos la eparchii; dacă aici nu merg trebile bine, nu vor ajuta nici de ce referenți metropolitani. Cumcă, și în tîrziu multe acte la consistoriul vorbitorul négă; când se va înmulți lucrul, consistoriul va cere puteri noué și i se vor da; până acum însă acte au fost tórté puține și și aceste s'a referat de secretar pré pe ușor. — Mai departe vorbitorul nu împărtășește vederile acelor, ce sînt pentru crearea postului, dar bănuiesc că nu vor afla omul ce l'caută. Dînsul susține, că nu avem astfel de bărbați; iar dacă constatăm, că nu avem ađi, va trebui să constatăm și preste 10 ani că nu avem. (Mai multe voci: avem, avem!). Admițînd acésta vorbitorul se miră, cum de unii își exprimă atîta temere și neîncredere față de acei bărbați binemeritați pe terenul bisericesc scolar. (O ho! Așa este! Bravo! Babeș: e vorba de abuserile ce se fac). — A face un referent general pentru tôte trei senatele după părerea sa este în contra legii. Fiind vorba să se facă ceva, să se facă jos la eparchii. Dacă basa va fi rea, în zădar vom face coperiș frumos. Recomandă deci votul minorității.

Dep. Găetan propune încheierea desbaterii. Protestări sgomotóșe în contra încheierei. Propunerea se pune deci la vot și cade.

Dep. Lengher pentru a ajunge la conclusiunea, că află de lipsă instituirea unui referent stabil scolar metropolitan, începe fôrte pe departe cu constatarea că: tótă lumea dice că, cultura este putere, și că acésta ar trebui să aibă valóre și pentru noi (ceea ce nime n'a contestat); că noi până acum ne-am câștigat cultura prin institute străine, dar că de aci înainte trebuie să căutăm, a ne câștiga prin institutele noastre o cultură, care să nu fie străină de noi. Mijlocul pentru acésta sînt scôlele, care trebuie să stee în legătură cu biserică. Impută apoi vorbitorilor, cari țin cererea majorității comisiunei de neîndreptătită din motivul cauzelor celor puține, ce s'a rezolvit la consistoriul scolar metropo-

litan, că nu ar cunoște însemnătatea referentului propus, — pentru a căde însuși în o inconsecvență particulară, susținând, că nici nu ar fi lipsă, ca în senatul scolar metropolitan să avem pre un bărbat de școlă ca referent. După vederile vorbitorului un astfel de bărbat n'ar avea să fie un fel de mașină, care să refereze actele, ci să fie un organ creator, care făcând studii serioase generale despre construcțiunea la poporile culte, să compună și materialul ce-l avem noi în diecese pe terenul cultural și din acesta se facă apoi pentru noi un ce, care răspândindu-se în jos se constituie o cultură uniformă. Mai departe îl prinde pre vorbitor mirarea, cum referentul „cu două tăieși“ (adecă raportorul ales de comisiune,) care în expunerea votului minorității susține, că unitatea dorită de părținitorii votului majorității în învățământ nu se poate realiza, ca bărbat de specialitate ar pute susține aserțiunea, că unitatea învățământului ar fi imposibilă.

Chiar și în cazul, când în toate diece-sele în fruntea trebilor scolare ar sta bărbați precum își inchipuesce vorbitorul, nici atunci n'ar fi de prisos crearea postului de referent metropolitan căci el ar unifica ceea ce au făcut bărbații din diecese, însărcinați cu conducerea trebilor scolare. Ce privește acel punct că, instituirea unui referent stabil ar fi în contra statutului, vorbitorul se silește a dovedi contrarul prin o talmăcire particulară, ce o dă statutului și cuvântului „onorar“ pus lângă asesori dîcînd adecă, că cuvântul onorar nu este de nici o însemnătate principială, ci numai de a doua mână, voidînd legislatorul să esprime prin acesta lipsa, ce l'a silit de a pute institui asesori ordinari salariați. Această talmăcire însă întimpină contradicții foarte numeroase.

Dep. Z. Boiu privește cesțiunea năitate, și combinând teoria cu praesa ar recomanda alt espedient. În principiu sprîginesce propunerea majorității comisiunei, în realitate însă o află de nepracticabilă, căci după cum este constituit consistorul metropolitan acum, referentul ar fi referent fără senat. Un referent general pentru toate 3 senatele îl află și mai puțin practicabil, afară de aceea ar fi și contra legii. Considerând toate aceste dînsul crede, că s'ar pute ajuta așa, dacă: s'ar pune consistorului metropolitan o sumă de ore-care la dispozițiune, pentru a pute provede la timp referata pentru senatul scolar.

Eppul Mețian încă dă cea mai mare însemnătate propusului referent scolar metropolitan; dar deși concede că acela nu ne-ar pute salva școlile noastre, totuși crede, că ar face ceva, cât de puțin pentru înaintarea lor. Spre întărirea celor dîse se provocă la ștatut. org., care vorbește despre competița senatelor consistorului metropolitan. Și din aceste agende deduce necesitatea instituirii acelu referent. Dacă congresul nu va primi votul majorității, dînsul ar recomanda pre cel propus de Boiu, căci acesta încă caută o cale de a face ceva în centru pentru școle.

Vicarul N. Popea, pe când recunoște însemnătatea cea mare a obiectului de sub dezbateri, nu poate să nu constate că, tocmai pentru aceea el reclamă, ca să se păzescă în modul cel mai scrupulos legea. Cei ce s'au provocat la lege și cu deosebire antevorbitorul său, par a nu fi luat în des-tulă băgare de samă cuvântul „comune“ acolo unde în stat. org. e vorba de afacerile consistorului scolar metropolitan. Astfel de afaceri scolare comune ar fi d. e. înființarea ventilată în congres a unui institut superior teologic pentru metropolia întregă: și numai aceste s'ar ține de competița acelu consistor. S'a amintit din par-

tea unora că, în consistorul metropolitan sînt asesorii numai onorari și vorbitorul e de părere că, dacă ici coala se poate face statutului imputarea de defectuos, apoi în acest punct abună samă nu i se poate face aceea imputare. Că pre asesorii consistorului metropolitan într'adevăr statutul îi privește de onorari (Lengher: ordinari!) se vede de acolo că la consistoriile eparchiale stă apriat deosebirea de ordinari (Babeș: salariați!) da, salariați, și onorari. La consistorul metropolitan nicăiri nu se face această deosebire și abună samă legislatorul care a făcut legea a omis în deplină conștiință termenul de ordinar dela asesorii consistorului metropolitan.

Mai departe pe când despre consistoriile eparchiale dice statutul expres că, ele sînt permanente, același statut în aceeași materie nu dice nimic expres despre consistorul metropolitan; și nimic nu ne dă dreptul a presupune că cel ce a făcut legea cu atîta prevedere să fi trecut tocmai în acest punct din nebagare de samă preste o determinațiune atît de însemnată. Statutul în toate dispozițiunile sale avînd în vedere autonomia eparchiilor n'a voit să facă din consistorul metropolitan alta, decât un apelator adevărat și dacă caută cineva la agendele prezentate de consistorul metropolitan, nu va afla nimic de unde ar pute deduce necesitatea unui referent scolar metropolitan, stabil-salarisat. (Protestări). Cele ce s'au amintit de cultură, de progres, de unitate în învățământ etc. pe dînsul încă n'au putut să-l captiveze pentru părerea majorității comisiunei. D-lor voiesc cultură și o lege de o persoană? Dacă unde-va este republică, abună samă este și trebuie să fie în cultură. (Babeș: dar nu anarhie!). Autonomia nu este anarhie! și domni din majoritate trebuie să probeze evident că, cultura noastră este în arăstori cultura. Această însă nu s'a probat; se poate ușor întempla ca referentul din cesțiune să fie numai simplu o înmulțire a numărului referenților (Lengher: se poate, și atunci îl delăturăm). Să-l delăturăm, însă experimentele aceste cu paguba cui se fac? Cultura nu atîrnă dela referentul scolar, ci dela învățători și profesori harnici, dela cărți bune scolastice. (Voci: cine să le facă?) Referentul scolar a bunăsamă nu ni le va face! (Ilaritate). Referenții scolari eparchiali, protopopii, inspectorii scolari și toate celelalte organe esecutive ale eparchiilor să-și implinescă cu scumpătate chemarea lor și să conducă trebile scolare cu cap și inimă și atunci cultura noastră va progresa. Cât pentru unitatea reclamată de unii domni, vorbitorul o află la alt loc, adecă în legile scolastice făcute de congres. Cât pentru geniul creator, pre care l' doresce dep. Lengher, vorbitorul crede că, el se poate afla și între referenții eparchiali; nu trebuie creat anume postul de referent metropolitan, pentru a scote genii creatori la lumină. (Așa e!) Geniul adevărat își face cale prin toate pedecile și ese în urmă la lumină; dacă vom avea un astfel de geniu pe terenul scolar, fie el chiar un învățtor dela sat, el își va face proiectele sale și congresul abunăsamă le va pune în lucrare.

După aceste desfășurări adese intrerupt de aprobări, și de protestări urmază unele observări preschimbate între Eppul Mețian și archimandritul Popea, cu scop de a se clarifica asupra unor puncte din desfășurările lor. Apoi ia cuvîntul Eppul Popasu, care de aci înainte duce și presidiul în ședința de ađi. Dînsul protestază mai întâi, în contra aserțiunilor, că, cu școlile am sta foarte reu, spunînd că numai în diecesa sa s'au înființat în anii din urmă sute de școle. Lumină, unitatea, uniformitatea ș. a. de fe-

lul lor, dînsul le ține numai de nisce frase (Ilaritate). Școlă și progresul adevărat se face prin învățător; pre învățător nu-l face o persoană, ci-l face consistorul, archiereul (protestări). Să institute fie-care archiereu conferențe învățătorești nu ca în Germania sau Franca, — conferențe din cei mai vrednici învățători, și acestora să le propună archiereul obiectele și metoda după cari să tradee ei învățământul în școlă; apoi să-i trimită prin diecesă să facă și ei asemenea, și pe asta cale abunăsamă s'ar înainta tréba școlară mai bine decât prin referenți scolari.

Dep. Zigre sprijinesce votul majorității comisiunei adaugînd pe lângă motivele aduse până aci și motivul că, acel referent ar avea să îngrijască de proiectele ce vor avea să se așternă congresului spre dezbateri, că astfel congresul pe viitor să se pótă ocupa mai dinadins cu lucrare serioasă iar să nu pîrdă aprópe săptămîni întregi cu verificări și constituiri.

În urmă propune: constatînduse necesitatea a organisa consistorul metropolitan, să se transpună propunerea comisiunei organizătoare, care în conțelegere cu Metropolitul și eppi se presinte apoi o propunere meritorie.

Dep. Al. Popoviciu este în contra înființării postului de referent stabil pentru că, chiar din vorbirile celor de părere contrariă a auzit, că trebile scolare merg reu și pentru că dînsul nu află dela ei nici o garanție reală cumcă prin instituirea acelu referent ar merge pe viitor trebile mai bine. Sînt 5 posturi de referenți scolari (voci: 4!), nu sînt destui pentru a așterne proiecte salvătoare? Un astfel de om, care se fie d'asupra tuturor ómenilor (o voce: pécătoși), da, un pécátoș asupra altor pécátoși, dînsul nu-și pótă inchipui. Se provocă apoi la cei cari din acest congres au luat în gînd să facă statutul, aducîndule aminte că, dînsii au voit atunci a pune în statut asesori ordinari „salariați“ la consistoriul Metropolitan, dar că fiertatul metropolit Șaguna, le-au dîs: nu Ve dau, ci numai onorari, și dînsul a știut ce a dîs prin acesta. După dînsul propunerea majorității este în contra statutului și dacă noi, congresul chiar, o va primi de a sa, sínódele eparchiale, cari au să deebanui pentru plătierea acelu referent, provocându-se la lege ne vor denega concursul lor. Dacă e să se facă ceva pentru școle, să stăruim să se facă în eparchii. (Voci încheiere dezbaterii; votisare!) Se primesce încheierea dezbaterii.

Raportorul Iosif protestază în contra imputării ce i s'a făcut de un vorbitor, că ar fi raportor cu două tăieși; dacă dînsul a raportat amîndouă părerile ivite în comisiune, vina nu este a lui, ci a comisiunei, care nu și-a ales și raportor pentru majoritate.

Dep. V. Babeș, cere cuvînt (Votăm, nu mai ascultăm! tumult,) în cesțiune de regulament.

După ce s'a primit încheierea dezbaterii mai au drept la cuvînt referentul majorității și al minorității comisiunei. De fapt comisiunea nu și-a ales doi referenți, ci numai unul. Are dar drept a vorbi pentru referentul majorității un membru al comisiunei, care a reprezentat votul majorității. — Asupra acestui punct se nasce o dezbateri foarte infocată și ici coala foarte de tumultuoasă.

În urmă în conformitate cu regulamentul, se dă cuvîntul din urmă.

Dep. Babeș ca reprezentant al votului majorității comisiunei într'un discurs mai lung se încercă a înfrînge argumentele minorității; — însă cu succes problematic.

Raportorul comisiunei Iosif pe de altă parte apără cu argumente tari,

luate din practica vieții scolare, votul minorității, arătînd încă odată impracticabilitatea propunerii majorității.

Presidiul deci pune la vot propunerile făcute. Propunerea dep. Zigre este sprijinită numai de 3 membri. Pentru propunerea minorității comisiunei se școlă 28 deputați, pentru a majorității 29.

Dep. Petric protestază în contra acestei votisări, deorece s'ar fi făcut fără controlă.

Dep. Lengher, combate această aserțiune, ca una ce ar vătămă demnitatea congresului. Numărarea voturilor s'a făcut prin protonotariul congresului.

Dep. Petric: în toate parlamentele e obicei, ca voturile să se numere de 2 notari, unul al majorității, altul al minorității; acesta aci nu s'a făcut, pentru aceea susține, că votisarea sau făcut fără controlă și lasă loc la bănuiele. Cere votisare nouă. (Protestări din partea majorității, contraziceri din partea minorității. Sgomot).

Presidiul: pentru ca să nu rămână nici un deputat în nedumerire să se facă votisare (intreruperi șgomotoase) nouă. Mai mulți deputați a cerut în scris votisare secretă.

După multe parlamentări în drépta și stînga, congresul hotăresce a face votisare secretă asupra propunerilor comisiunei.

Resultatul acestei votisări este: 32 voturi pentru propunerea minorității comisiunei; 27 voturi pentru a majorității.

Presidiul enuncie dar ca primă propunerea minorității.

Cu aceste ședința se incheie la 2 1/2 ore după amédi. Ședința următoare mîne la 9 ore.

Ședința XV

din 17/29 Octomvrie 1878.

Ședința se deschide la 9 1/2 ore dim. și se autentică protocoalele ședințelor XIII și XIV.

Presidiul presentă petițiunea dep. Almășan pentru concediu; petițiunea comitetului parochial din Rișior pentru reducerea unei parochii; petițiunea protopresb. Roșescu pentru mai multe gravamine. Petițiunea dep. Almășan congresul o resólva prin acordarea concediului, ér celelalte petițiuni le transpune comisiunei petiționare.

Ioanovicu face următoarea propunere:

„Esc. Sa Prea Sântitul Archiepiscop și Metropolit binevoiască a aduce la cunoștința înaltului ministeriu magiar reg. de culte și instrucțiune publică, ca mărîtul congres bisericesc gr. or. român cu părere de reu trebuie se observe desconsiderarea, va se dîcă neaplicarea Românilor gr. or. la înalt același ministeriu, care procedere de feliu nu coresponde legii adusă pentru egală îndreptățire a naționalităților și a confesiunilor patriei, din care cauză atît mai buna informațiune a înaltului ministeriu, de culte și instrucțiune publică în afacerile noastre bisericesti și scolare, cât și în luarea în considerațiune a populațiunei gr. or. din Ungaria și Transilvania, mărîtul congres nutresce speranți'a firmă, că înalt același ministeriu înțelegînd voința congresului, se va nisui cât mai curînd amésurat parității altor confesiuni, a satisface cererei Românilor gr. or. aplicînd și dintre bărbații nostri, cei deprinși în afacerile bisericesti și scolare.“

Se transpune la comisiune organizătoare.

Marienescu, considerînd că învățătura creștină a îmblîndit pe om și i-a dat libertatea, considerînd, că învățătura creștină se răspîndescă prin catechism, considerînd, că

catechismul, folosit astăzi în scóle nu mai corespunde, propune, ca congresul să se adreseze către sinodul episcopesc pentru compunerea și introducerea unui nou catechism, care corespunde cerințelor moderne.

Acésta propunere se pune îndată la ordinea zilei și se ia în desbatere.

Ionaș ar mai adauge la propunerea lui Marienescu un cuvântel adecă: catechism „metodic.“ El voiesce, ca catechismul să fie compus metodic, ca copiii să înțelegă și să pătrundă învățătura creștină. Dintre toate obiectele pentru copil religioasă este astăzi cel mai greu. Pre când dacă catechismul ar fi metodic, inimele copiilor pline de iubire n'ar pute rămânea străine învățătorei creștinesci.

Presidiul comunică, că sinodului episcopesc, s'au așternut mai multe catechisme și se ocupă tocmai cu censurarea lor.

Cav. Pușcariu face unu aditamentu la propunerea lui Marienescu, ca sinodul episcopesc să se ocupe tot deodată și cu compunerea unei cărți de rugăciuni cu ilustrațiuni moderne, ca aceste să se pótă folosi și de dómne (bravo!)

Babeș spriginesce aditamentul lui Pușcariu. Adausul lui Ionaș îl află de prisos, fiind-că el este un postulat natural.

Congresul primește propunerea lui Marienescu cu adausul cav. Pușcariu.

Urmază ordinea zilei.

Dep. Trombițaș ocupă tribuna referentului și raportază despre diferența escată între episcopul Popasu și sinodul eparhial din Caransebeș. Raportorul țice, că noi din copilărie sântem dedați a fi către persoanele ecleziastice cu ore care pietate. Însă astăzi acest semțământ de pietate vine în opozițiune cu datorințele nótore de deputați. Noi sântem chieamați a susține și apăra dreptul în contra agresiunii, din ori ce parte ar veni ea. — Un sinod s'a folosit de dreptul seu a alege un asesor consistorial și episcopul a denegat întărirea alesului. Sinodul a apelat la congrese și este cunoscut, că comisiunea a raportat deja despre acest obiect. Episcopul a dat atunci o declarațiune, care s'a transpus comisiunii spre a o lua în considerare la propunerea sa. Și acum vine comisiunea, a așterne congresului următorul proiect de conclus.....

Macelariu cere cuvântul în cauză de regulament.

Cosma: „Nu se pótă da cuvântul nimenui, până ce raportorul nu si-a sfērșit vorbirea“.

Presidiul intrerupe pe vorbitoriu și dă cuvântul dep. Macelariu.

Macelariu: „Cer ca ședința publică să se prefacă în ședința secretă“. Congresul primesce.

La provocarea presidiului publicul părăsesce sala. Ședința secretă a ținut de la 10 și 1/2 până la 12 și 3/4. În ședința publică s'a enunțat, că în urma votării secrete congresul cu 38 voturi în contra 27 a primit a trece la ordinea zilei preste declarațiunea episcopului Popasu.

Trombițaș se urcă de nou pe tribună referentului și raportază de nou despre cestiunea odiosă — diferența între sinodul și episcopul Caransebeșului. Episcopului — țice d-sa — nu-i compete dreptulu absolut a întări sau a rejicia, ci numai în marginile stat. org. În cazul special o întărire, nici nu este necesară, de órece Miulescu fu deja odată întărit ca asesor consistorial. Când a fost acest obiect prima dată la ordinea zilei am renunțat la o motivare mai detaliată a părerei majorității din comisiune, de órece cugetam, că legea este destul de clară în această privință. §. 117. al stat. org. prescrie apriat însușirile ce

trebuie să întrunescă un asesor consistorial și de aci se vede, că dreptul episcopului de întărire nu este absolut, ci numai condiționat. Dovadă că, dreptul de rejiciare este numai relativ, cuprinsul §. 120 din stat. org. Cred că prin acești doi §§. situațiunea se clarifică în destul. Recunoște că stat. org. pentru cazul ce este sub desbatere n'a îngrit. Unde însă legea nu pretinde casuri speciali, acolo trebuie să ne ajutăm cu normele generale. Statutul nostru organic este oglinda liberalismului. Datoria fiecărui este, a interpreta legea acésta, acolo unde nu prevede casuri speciali, în sens liberal. Nu mai află de lipsă a spune, că episcopul respectiv nu și-a interpretat în cazul „subversante“ legea în mod liberal. Recomandă primirea propuneri majorității.

Raportorul minorității, Bartolomei nu aduce nici un motiv nou și se mărginesce a înșira momentele, ce vorbesc pentru propunerea minorității întocmai precum o făcu-se prima dată. (Veți „Tel Rom.“ nr. 118 șed. congr. VIII.)

Babeș crede că, de órece congresul a trecut preste declarațiunea episc. Popasu, în cestiunea acésta eărăși s'a ivit un moment nou, și va fi bine, ca domnii deputați să aibă timp, până a nu hotărî „finalmente“, și a se amána desbaterea.

Episc. Popasu repetă declarațiunea sa, că va încerca a complană lucrul, așa ca atât sinodul cât și alesul asesor să fie mulțamit. O declarațiune mai detaiată el nu pótă da.

Alexie Popoviciu propune, ca întreaga cauză să se transpună sinodului din Caransebeș pentru a o deslega el conform declarațiunei episcopului (Desaprobări).

Babeș țice, că s'ar pótă face acésta dacă episc. Popasu ar binevoi a esplica mai de aprópe, cum voiesce de a complană lucrul, și mai ales cum voiesce el a mulțami sinodul. Pe promisiuni generale, precum le-a făcut Preasăția Sa, nu se pótă întreprinde nimica.

Mangra părătesce vederile lui Babeș și crede, că congresul trebuie să deslege definitiv cestiunea acésta. (Aprobări).

Trăilă spriginesce propunerea majorității comisiunei. Și el este de părere, că o nouă confirmare în cazul acesta n'are loc. Că s'a întâmplat casuri analóge într'alte eparhii nu este un moment hotăritoriu pentru noi. Dacă sinodul s'a dimis la alegere a făcut-o din cauză, că nu numai Miulescu a fost candidat, ci și alții. O reieptare a alesului asesor nu pótă avé loc, de órece legea nici nu prevede un astfel de cas. Și o reieptare ar jigni cu desevarșire constituirea consistoriului. Chiar dacă reieptarea ar avé loc, episcopul — așa pretinde rațiunea — trebuie să o motiveze. Preșăția Sa a declarat, că Miulescu n'ar fi destul de calificat pentru postul de asesor. Vorbitoriu are documente la mână, care arată, că Miulescu este nu numai calificat, ci este cel mai meritat preot din eparhie. Spriginesce din tot sufletul propunerea majorității comisiunei.

Mai mulți deputați cer încheierea discuțiunei.

Episcopul Mețian nu înțelege cum se pótă cere acum încheierea discuțiunei, precând ea deabea s'a început. Discuțiunea cu atât mai vērtoș nu se pótă încheia, cu cât comisiunea a atacat și episcopii, cari n'au de a face nimic cu acésta cestiune.

Congresul amána discuțiunea pe ședința următoare.

Ședința presentă se încheie la 1 1/2 ore după amédi.

Ședința XVI.

din 18|30 Octomvrie 1878.

Ședința se deschide la órele 9 1/2.

Protocolul ședinței premerse se cetesce și cu puține modificări se adóptă.

Presidiul pune la ordinea zilei.

a) Rugarea oficiului ppresbiteral a Ungurașului pentru anectarea la acel protopresbiterat a unor parohii din protopresbiteratul Clujului.

Rugarea se predă comisiunei organizatóre.

b) Rugarea preotului Vasile Barbu pentru un ajutor, care se predă comisiunei petiționare.

În urma acestora dep. Gaetan face următoarea propunere:

„Alegerea parochului Paul Miulescu de asesor ordinar în senatul strins bisericesc a Consistoriului din diecesa gr. or. a Caransebeșului se nimicesce, și trecând preste propunerea majorității și a minorității din Comisiune, se aviséză sinodul eparhial, ca să alégă numărul recerut de 4 sau 6 asesori ordinari în senatul strins bisericesc — și să propună pe aceia cari au reeșit cu maiortate Episcopului spre aprobare.“ —

Înainte de a reincepe continuarea desbaterei asupra controversei dintre Episcopul și sinodul din diecesa Caransebeșului, intreruptă în ședința trecută, Esc. Sa Metropolitul President cu provocare la §. 116 statut. org. dă unele deslușiri meritoriali asupra controversei din cestiune. Arată că după spiritul și litera legii, ori ce alegere de asesor consistorial, fie onorar sau ordinar trebuie să fie supusă întăririi Arhierelui respectiv; că având acésta drept de întărire, de sine se înțelege că are drept și de a nu întări. În cazul concret, alegându-se un asesor onorar de asesor ordinar, urmază de sine, că Arhierelul are drept de întărire resp. neîntărire. Dacă Congresul ar hotărî, ca pe viitor asesorul onorar ales ca asesor ordinar să nu mai aibă trebuința de întărire archierescă, atât Arhierelul cât și sinodul eparhial ar fi pus în mare perplexitate la alegerea asesorilor onorari față de cari „după împrejurările de astăzi“, nu putem fi cu atâtă scrupulositate la alegerea și întărirea lor, precum trebuie să fim la alegerea și întărirea asesorilor ordinari. Opinéză, că Arhierelul având nedisputabilul drept de neîntărire în ori ce cas, se cuvine ca motivele sale să le comunice sinodului alegător. În urmă face următoarea propunere:

„Lăsând nealterat dreptul Episcopului diecesan a întări sau eventual a nu întări pe aleșii asesori consistoriali ai senatului strins bisericesc de ambele categorii, — congresul din incidentul casului concret din cestiune, enuncie în general „că la cas de neîntărire se cuvine Episcopului a face cunoscute sinodului în detaiu motivele sale decisátore.“

Dep. Aleciu Popoviciu revine la propunerea sa din Ședința trecută, despre care nu se află urme la protocol și carea sună: „Luând în considerațiune, că Ilustr. Sa D. Epp. în cestiunea presentă de controversă în naintea Congresului prin voce vie a promite complanarea și îndestularea „pentru toți cauza presentă de controversă sa se relege la sinodul resp. ca aceea după apromisiunea făcută de Ilust. Sa să se resólve spre îndestularea tuturor, având sinodul a raporta la Congresul viitor.“

Dep. Cav. Pușcariu fără motivare face propunerea:

„Congresul dechiarând, că decâte ori vine vre un post de asesor consistorial în senatul bisericesc la întărire, Episcopul are dreptul de a întări sau a denega întărirea, dar la „casul din urmă e dator la cererea sinodului a aréta motivele; și luând

„tot deodată și dechiarățiunea P. S. „Părintelui Episcop al Caransebeșului „că va complană casul concret spre „mulțamirea tuturor: trece preste cestiunea subversantă la ordinea zilei.“

Vic. Popea, luând cuvântul observă, că din atâtă propuneri ce sau făcut, este greu a alege ceva. Arată că sau făcut abatere de la regulament pentru că după ordine, Dsa ca cel dintâiu însinuat la cuvânt încă din ședința trecută, trebuia să aibă cuvântul prim, iar deputații, cari au venit cu propuneri de sine stătátore, trebuia să urmeze în rândul, în care s'ar fi însemnat de notarii meniți pentru însinuarea oratorilor.

După deslușirile date de President, Vic. Popea dechiară, că propunerile făcute de Esc. Sa P. Metropolit și cav. Pușcariu cuprind aceea ce intențiunea Dsa să propună. Arată apoi chiar din dispozițiunile stat. org. deosebirea dintre asesorii onorari și ordinari și de aci urmarea, ca alegerea unui asesor ordinar să fie supusă întăririi Arhieresci.

Din considerare însă către armonica conlucrare a Arhierelui și Sinodului eparhial spre binele bisericeii, este de părere, ca Arhierelul în cas de denegare întăririi să împărțășcă sinodului motivele, cari îl îndreptățesc la neîntărirea alesului. În sfērșit recomandă propunerea Escel. S. P. Metropolit combinată cu a cav. Pușcariu.

Pentru Propunerea majorității vorbesc Babeș.

Dep. Petric aréță, că alegerea în cestiune reclamă întărire din partea eppului, căci, este vorba de o persoană, care să se însărcineze cu afaceri stréns bisericesci adaugând, că are deplină încredere în archierii nostri. Puterea de a întări sau nu este întemeiată și pe pracsă bisericescă din timpul trecut, când epii guvernau cu putere absolută. Singur clerul și în deosebi archierii au drept a decide în cause canonice. Respinge complanarea promisă fiind aici în cestiune un principiu și nu persoane. Denegarea întăririi este întemeiată pe stat. org. doresce totuși să se spună motivele neîntăririi. De altcum se alătură la propunerea metropolitului.

Propunera pentru încheierea desbaterei se pune la vot și cade.

La propun. deput. Radulescu, propunerile se dau toate comisiunei, care să alégă și se știlizeze una din ele așa ca toți să fie satisfăcuți.

După 5 minute ședința se redeschide. Comisiunea propune și congresul primesse fără nici cea mai mică desbatere următorul conclus:

„Lăsând nealterat dreptul episcopului diecesan de a întări sau eventual a nu întări pe aleșii asesori consistoriali ai senatului strins bis. de ambele categorii, congresul din incidentul casului concret din cestiune enunță în general: că la cas de neîntărire eppul resp. archieppul are a face sinodului cunoscute în detaiu motivele sale decisátore. Neaflând sinodul alegătoriu motivele întemeiate le pótă subșterne sinodului episcopesc spre decider. Casul concret subversant se va resólvi în sensul acestui conclus congresual.

Eppul Popasu observă, că de óre ce ceilalți archierii își véd asigurat dreptul lor, densusul nu se mai folosesce de declararea, ce a fost înaintat în ședința congresului.

Raportorul Trombițaș raportază în cauza comitetului parochial din comuna bis. Caransebeș cu privire la întrebarea, dacă protopopului local sau cui compete dreptul a duce presidiul cu ocaziunea candidării învățătorilor. Comisiunea propune, că

